

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15005348>

BIOLOGIYA FANINI O‘QITISHDA DIDAKTIK O‘YINLARNING AHAMIYATI

Xudoyqulova Malika Eshquvatovna

Surxondaryo viloyati Oltinsoy tumani

20-umumta’lim maktabi o‘qituvchisi

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada umumta’lim maktabi o‘quvchilariga biologiya fanini o‘rgatishda didaktik o‘yinlarning ahamiyati, avzalliklari, metod va vositalari yoritib berilgan. O‘qituvchilar darslarni qiziqarli ravishda amalga oshirishi uchun didaktik o‘yinlarning ahamiyati katta o‘rin egallashi bayon etilgan.*

***Kalit so‘zlar:** interfaollik, o‘yin texnologiyasi, didaktik o‘yinlar, biologiya fani, savol-javob o‘yinlari.*

***Annotation.** This article highlights the importance, advantages, methods and tools of didactic games in teaching biology to students of a comprehensive school. The importance of didactic Games has been described as having a great place for teachers to carry out classes in an interesting way.*

***Keywords:** interactivity, game technology, didactic games, biology science, question and answer games.*

Kirish

Zamonaviy ta’lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. O‘quvchilarning fanga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularning bilim olish jarayonini yanada samarali qilish maqsadida didaktik o‘yinlar keng qo‘llanilmoqda. Ayniqsa, biologiya fanida o‘yin metodlari o‘quvchilarning bilim,

ko'nikma va malakalarini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Ushbu maqolada biologiya fanini o'qitishda didaktik o'yinlarning ahamiyati va ularning samaradorligi haqida so'z yuritiladi.

Muhokama va natijalar

Didaktik o'yinlarning mohiyati va ularning biologiya ta'limidagi roli

Didaktik o'yinlar – o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashga, ularning tanqidiy va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi o'yin shaklidagi ta'lim metodidir. Biologiya fanida ushbu o'yinlar yordamida o'quvchilar murakkab tushunchalarni osonroq tushunib oladilar va ularni amaliyotga tatbiq etish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Biologiyada qo'llaniladigan didaktik o'yin turlari quyidagilardan iborat:

Rol o'yinlari: O'quvchilar hayvonot yoki o'simlik dunyosi vakillariga aylanib, ularning hayot tarzi, ekologik o'rni va o'zaro bog'liqligini o'rganadilar. Masalan, "*Ekotizimdagi hayot*" o'yini orqali o'quvchilar o'simliklar, o'txo'r va yirtqich hayvonlar rolini o'ynab, ularning o'zaro bog'liqligini tushunib yetadilar. Yoki "*Genetik olam*" o'yini orqali irsiyat va mutatsiyalar haqidagi bilimlarini mustahkamlaydilar.

Savol-javob o'yinlari: Tezkor fikrlashni rivojlantirish va bilimlarni mustahkamlash maqsadida foydalaniladi.

- "**Kim tez javob beradi?**" – o'qituvchi savollar beradi va o'quvchilar eng tez va to'g'ri javobni topishga harakat qiladilar.

- "**Biologik domino**" – o'quvchilar savollarga javob berib, o'z navbatlarini belgilaydilar va to'g'ri javoblar orqali zanjir yaratadilar.

- "**To'g'ri yoki noto'g'ri**" – o'quvchilarga biologik faktlar aytiladi, ular esa to'g'ri yoki noto'g'ri deb baho beradilar.

Krossvord va viktorinalar: Biologik atamalar, jarayonlar va tushunchalarni mustahkamlashga yordam beradi.

Laboratoriya o'yinlari: Tajribalar orqali bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatini yaratadi.

Didaktik o‘yinlarning afzalliklari

O‘yinning maqsadi- ta’lim olishga, fanga, kitobga qiziqish uyg‘otish va diqqatini ta’lim jarayoniga qaratishdir. Didaktik o‘yin bolalarda bilish jarayoniga jonli qiziqish uyg‘otadi va yangi ma’lumotlarni qabul qilishga yordam beradi. Bu kabi o‘yinlar bolalarning atrof-muhit haqidagi tasavvurlarini kengaytirilishiga, chuqurlashtirilishiga, tartibga solishga, qiziqish va qobiliyatlarini rivojlanishiga yo‘naltirilgan bo‘lishi lozim. O‘z navbatida o‘quvchilarda go‘zal va boy ona tilimizdan g‘ururlanish, axloqiy qadriyatlarimizni e‘zozlash kabi sifatlarni shakllantiradi.

Didaktik o‘yinlarni tanlashda o‘quvchilarga bilim va tarbiya berishning quyidagi tartib qoidalariga rioya qilinadi:

Didaktik o‘yinlar tanlash va ulardan foydalanishda o‘quvchilarning yosh xususiyatlari hisobga olinadi;

Tanlangan har bir o‘yin o‘quvchilarga sistemali bilim berish, malaka va ko‘nikmalar hosil qilish bilan birga ularning barkamol shaxs bo‘lib yetishishiga ruhan tayyorlaydi;

Didaktik o‘yin turlarini tanlash mezonlar quyidagilardan iborat:

- ishtirokchilar tarkibiga ko‘ra;
- ishtirokchilar soniga ko‘ra;
- o‘yin jarayoniga ko‘ra;
- vaqt meyorlariga ko‘ra;

Dars jarayonida o‘yinlarni to‘g‘ri tashkil etish va o‘tkazishda vazifalar, qoidalar va ularning natijalarini tahlil qilish bosqichlarini aniq belgilab olish lozim. Quyida ona tili, matematika, o‘qish darslarida qo‘llanilayotgan bir necha didaktik o‘yinlardan namunalar keltiramiz

1. *Qiziqarli va interfaol o‘qitish:* O‘quvchilar o‘yin jarayonida faol ishtirok etib, dars materiallarini o‘zlashtirishga qiziqish bildiradilar.
2. *Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish:* O‘yin orqali biologik tushunchalar chuqur anglash va tahlil qilish imkoniyati yaratiladi.

3. *Jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirish*: O'yinlar guruh bo'lib ishlashni rag'batlantirib, o'quvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantiradi.
4. *Yod olish va eslab qolishni osonlashtirish*: Ma'lumotlarni eslab qolish jarayoni didaktik o'yinlar yordamida ancha tezlashadi.
5. *Mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish*: O'quvchilar berilgan vaziyatni tahlil qilib, to'g'ri xulosa chiqarishga o'rganadilar.

Xulosa

Biologiya fanini o'qitishda didaktik o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularga bilimlarni mustahkamlash va amaliy hayotga tatbiq etish imkonini beradi. O'yinlar orqali olingan bilimlar uzoq muddatga saqlanib qoladi va o'quvchilarning fanga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Shuning uchun zamonaviy ta'limda didaktik o'yinlardan keng foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xodjamkulov, U.N.; Xudayqulova, F.B. (2021). Kelajak o'qituvchisi konsepsiyasi. O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar, 2(3), 130- 135.
2. Xudayqulova, F.B. (2022). Ta'lim tizimini boshqarish. O'qituvchi ilmiy uslubiy metodik va badiiy jurnali, 3(9), 69-72.
3. Худайкулова, Ф.Б. (2022). ЛАБОРАТОРИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ В ОБРАЗОВАНИИ. European Journal of Interdisciplinary Research and Development, 10, 48-53.
4. Xudayqulova, F.B. (2021). Bo'lajak pedagoglarda kasbiy kompetentlikni shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari. Academic research in educational sciences, 2(CSPI conference 1), 1668-1671.